

FON ALACAĞI KAVRAMI VE FON ALACAKLARINA İLİŞKİN ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN ŞAHSİ İFLAS DAVASINDA UYGULANABİLİRLİĞİ SORUNU

Arş. Gör. Kürşat GÖKTÜRK*

ÖZET

Bankaların fona devri ya da faaliyet izninin kaldırılması sonrasında banka yöneticileri özel bir hukuki sorumluluk rejimine tabi olmaktadır. Söz konusu hukuki rejim, Bankacılık Kanunu ve alt düzenleyici işlemlerle tanzim edilmiş ve fon lehine oldukça geniş yetkiler tevdi edilmek suretiyle güçlendirilmiştir. Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen zamanaşımı süresi de bu rejimin bir parçası olmakla birlikte, düzenlemenin şumulü, hususi değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada zamanaşımı süresine ilişkin düzenlemenin, şahsi iflas davalarında uygulanabilirliği meselesi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Fon Alacağı, Zamanaşımı, Şahsi İflas, Banka Yöneticisi, Bankacılık

THE FUND CLAIM CONCEPT AND THE APPLICABILITY OF THE TIME LIMIT FOR FUND CLAIMS TO THE PERSONAL BANKRUPTCY CLAIMS

ABSTRACT

After revoking the operating permissions or transferring the shareholder rights except dividends and management and supervision of banks, the directors and officers of banks are subjected to a special civil liability regime. This special liability regime is supported by broad powers in favor of Savings Deposit Insurance Fund. The time limit, which has regulated in article 141 of Turkish Banking Act is one of the important part of this regime. However, the scope of this article must be handled. This article is concerned with the special time limit and the scope of article 141 of Turkish Banking Act.

Key Words : Fund Claim, Prescription, Personal Bankruptcy, Bank Directors and Officers, Banking

* Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi

I. Sorunun Önemi ve Ortaya Konulması

Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesi “*Bu Kanundan kaynaklanan Fon alacaklarına ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımı süresi yirmi yıldır.*” hükmünü içermektedir. Düzenlemenin zihinde uyandırdığı ilk intiba, fonun alacaklı sıfatının bulunduğu tüm alacaklar bakımından zamanaşımı süresinin 20 yıl olduğu yönündedir. Bu bakımdan maddenin şahsi iflas davalarında da uygulama kabiliyeti bulunduğu düşüncesi hasıl olmaktadır¹.

Bankacılık Kanunu sistemi incelendiğinde ise, “*fon alacağı*” tabirinin, fonun alacaklı olduğu tüm halleri kapsayan genel bir kavram mı olduğu, yoksa fonun alacaklısı sıfatını taşıdığı alacaklardan sadece bir kısmını mı ifade ettiği hususunda tereddüt doğmaktadır. Yasada fonun alacaklı sıfatı bulunan tüm haller bakımından müşterek bir kavram olarak fon alacağı kavramının kullanılmaması, bazen “*fon alacağı*” ya da “*fon alacakları*” (bkz. BankK. m. 108/IV, 111/I, 132/VIII, 134/III, 135/IV, 136/I, 139, 140/IV,VI, 141, gm. 11, 13, 16, 24, 26), bazen “*fonun alacağı*” (bkz. BankK. m. 134 başlığı), bazen “*fonun alacaklı/sı olduğu...*” (bkz. BankK. m. 138/IV,V,VI), bazen de fona ilişkin olduğu vurgulanmak suretiyle sadece “*alacak*”(bkz. BankK. m. 132/IX,134/I) kavramlarının kullanılması bu tereddütleri artırmakta ve fon alacağı tabirinin özel bir kapsama sahip olup olmadığının araştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Mesele pratik önemini, fonun alacaklı sıfatını dolaylı surette, bir diğer anlatımla başka bir kimsenin alacak hakkına istinaden edinmesi halinde göstermektedir. Fon alacağı kavramına yüklenen mana ve bunun kapsamı, alacağın tabii olduğu zamanaşımı süresini belirleyeceğinden, kapsamın belirlenmesinde varılan sonuç, fon alacağı kavramının belirli alacakları kapsadığı yönünde olursa, özellikle şahsi iflas davasında talep olunan alacağın zamanaşımı süresini etkileyebilecektir. Aşağıda fon alacağı kavramının kapsamı belirlenmeye çalışılacak ve varılan sonuç çerçevesinde şahsi iflas davasına konu alacağın tabii olduğu zamanaşımı süresi değerlendirilecektir.

¹ Bkz. Tekinalp, Ünal; Tekinalp'ın Banka Hukukunun Esasları, İstanbul 2009, shf. 296; Battal, Ahmet; Bankacılık Kanunu Şerhi, Ankara 2006, shf. 141; Akdağ-Güney, Necla; Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010, shf. 351 vd.; Doğrusöz, Hanife; Banka Yöneticilerinin ve Hakim Ortaklarının Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010, shf. 293 vd.; Sürenin, fonun her tür alacakları için uygulanamayacağı yönünde Bkz. Alıcı, Yaşar; Bankacılık Kanunu Şerhi, İstanbul 2007, shf. 1180.

II. Fon Alacaklarında Zamanaşımı Süresine İlişkin Yasal Düzenlemeler ve Dayanakları

Fon alacaklarının tabi olduğu yirmi yıllık zamanaşımı süresi ilk kez 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun ek 3. maddesinde tanzim edilmiştir². Anılan madde, 4389 sayılı Kanun'a 12.12.2003 tarihli ve 5020 sayılı Kanun'un 27. maddesi ile eklenmiştir. 4389 sayılı Kanun'un ek 3. maddesinin ilgili kısmına göre "Bu Kanundan kaynaklanan Fon alacaklarına ve bu Kanuna göre Hazine alacağı sayılan alacaklara ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımı süresi yirmi yıldır". Görüldüğü üzere 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesinden farklı olarak 4389 sayılı Kanun'da sadece fon alacakları değil, hazine alacakları da aynı zamanaşımı süresine tabi kılınmış ve bu alacakların birbirinden farklı olduğu vurgulanmıştır.

4389 sayılı Kanun'da değişiklik yapan 5020 sayılı Kanun'un Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü tarafından sunulan gerekçesi³ tetkik edildiğinde ise, "Bankalar Kanununa eklenen ek 3 üncü maddeyle, Bankalar Kanunundan kaynaklanan **banka, Fon ve Hazine alacaklarına** ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımı süresi yirmi yıla çıkarılmakta..." ifadesi yer almaktadır. Gerekçede fon ve hazine alacakları yanında banka alacaklarından özel olarak bahsedilmesine rağmen, yasalaşan metinde banka alacağından bahsedilmemesi, fon ve hazine alacağı kavramının, banka alacaklarını da kapsadığı sonucunu doğurmaktadır. Ancak yasa metninde banka alacaklarından bahsolunmaması, banka alacağına diğer alacaklar bünyesinde yer alması ile değil, banka alacaklarının yirmi yıllık zamanaşımı süresine tabi olmaması ile açıklanabilir. Zira adalet komisyonu tarafından kabul edilen metnin 31. maddesi, sadece fon alacakları ve hazine alacaklarına ilişkin zamanaşımı süresini tanzim etmiş ve banka alacaklarının yirmi yıllık zamanaşımına tabi olduğuna ilişkin hükümet tarafından teklif edilen ibare metinden çıkarılmıştır⁴. Tasarının meclis görüşmelerinde de banka alacaklarına ilişkin zamanaşımı süresi kanun metnine aktarılmamış ve sadece fon alacakları ve hazine alacaklarına ilişkin zamanaşımı süresinin yirmi yıl olduğu yasa ile tanzim edilmiştir.

² Reisoğlu, Seza; Bankacılık Kanunu Şerhi, C. I-II, Ankara 2007, shf. 1575.

³ Bkz. Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı, madde 27 gerekçesi, TBMM. Dönem 22, Yasama Yılı 2, Sıra Sayısı 301, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss301m.htm>, (ET.10.05.2010).

⁴ Bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss301m.htm>, (ET. 10.05.2010).

5411 sayılı Kanun'un 141. maddesinde ise sadece fon alacaklarına ilişkin zamanaşımı süresi tanzim edilmiş ve yirmi yıllık zamanaşımı süresi muhafaza edilmiştir. Madde gerekçesinde “*Bu Kanundan kaynaklanan Fon alacaklarına ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımı süresi yirmi yıl olarak belirlenerek, uygulamada yaşanan tereddütlerin giderilmesi öngörülmüştür.*” ifadesine yer verilmiştir.

Yasa yapım sürecine ilişkin materyallerin tetkikinden, fon alacağı kavramı ile banka alacağı (ve 4389 sayılı Kanun dönemine ilişkin olarak hazine alacaklarının) birbirinden farklı alacaklar olduğu sonucuna ulaşılmakta, fon alacağı kavramının, banka alacaklarını kapsamadığı anlaşılmaktadır.

III. Bankacılık Kanunu Bakımından Fon Alacağı Kavramı

A. Genel Olarak

Yukarıda değinildiği üzere fon alacağı kavramı Bankacılık Kanunu'nun çeşitli maddelerinde kullanılmaktadır⁵. Bankacılık Kanunu Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na farklı hukuki sıfatlar tanımış olduğundan⁶, fonun alacaklı sıfatı farklı hukuki sebeplere dayalı olabilmektedir. Bu farklı sıfatların ve “*fon alacağı*” kavramının önemine istinaden tabirin, farklı alacakları bünyesinde barındıran bir “*çatı kavramı*” ifade ettiğine öğretilmektedir⁷.

Bankacılık Kanunu sistemi incelendiğinde, fon alacağının birbirinden farklı türde alacakları bünyesinde barındıran bir üst kavram olmanın yanı sıra, özel bir hukuki rejime de tabi olduğu anlaşılmaktadır. Zira kanunda fon alacağı olarak nitelenen alacakların takip ve tahsiline ilişkin olarak özel himaye araçlarına yer verilmiştir⁸. Bu açıdan fon alacağı kavramının aynı zamanda hukuki bir statüyü ifade ettiğini kabul etmek gerekir. Sadece bu statü içerisinde yer alan alacaklar, kanunun öngördüğü özel himaye rejimine tabi olabilecektir. Bu himaye rejiminin en önemli parçalarından birisi de, olduk-

⁵ Bkz. yukarıda (I) numaralı başlıkta yapılan açıklamalar.

⁶ Bkz. Tekinalp; shf. 131 vd.: Tasarruf mevduatı sigortasının hukuki niteliği ve bu bağlamda fonun sigortacı sıfatına ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz. Turanboy, Asuman; Tasarruf Mevduatı Sigortasının Hukuki Niteliği ve Kapsamı, BATİDER, Y. 2001, C. XXI., Sa. 2, (shf. 65-80), shf. 69 vd.

⁷ Tekinalp; shf. 300.

⁸ Örnek kabilinden bkz. BankK. m. 108, 111, 132, 134, 135, 136, 139.

Fon Alacağı ve Şahsi İflas Davasında Zamanaşımı Süresi

ça uzun bir zaman dilimini kapsayan⁹ ve geçmişe yürürlü¹⁰ olan zamanaşımı süresidir(BankK. m. 141, gm. 16).

Özel bir hukuki statüyü ifade edip, kapsamında yer alan alacaklar açısından hususi bir himaye rejimi sağlamasına rağmen, Bankacılık Kanunu fon alacağının ne olduğu ya da hangi alacakları kapsadığı hususunda açık bir düzenlemeye yer vermemiştir¹¹. Aksine kanunda fon alacağı yeknesak biçimde kullanılmamış, bu statü ile karışıklığa mahal verecek bazı tabirlere yer verilmiştir¹². Hukuki açıdan kavramın kapsamının belirlenmesi, gerek özel himaye rejiminin tatbiki, gerekse borçluların savunma imkânları bakımından önem arz etmekte ve yasadaki tanım eksikliğini giderici bir işlevi haiz olmaktadır.

B. Fon Alacağı Kavramı ve Kapsamı

1. Fon Alacağı Statüsünün İktisabı İçin Gerekli Şartlar

Fon alacağı kavramına ilişkin olarak Bankacılık Kanunu'nda bir tanım maddesi bulunmamakla birlikte, kavramın özel bir hukuki statüyü ifade etmesi nedeniyle kapsamının belirlenmesi gerekmektedir.

Kanaatimizce kavramın kapsamının belirlenmesinde temel hareket noktası, bu alacağa özel bir statü veren yasal düzenlemedir. Yasal düzenlemeden murad, sadece şekli anlamda kanundur. Zira fon alacağı hukuki statüsü, temel hak ve özgürlüklere yönelik kısıtlamaları¹³ bünyesinde barındırmaktadır(AY. m. 13). Bir alacağa bu niteliği veren yasa –kural olarak- Bankacılık Kanunu'dur. Bankacılık Kanunu'na dayalı olarak tanzim edilen alt düzenleyici işlemlerin, yasada fon alacağı olarak tanzim edilmeyen bir alacağa bu statüyü verme-

⁹ Oldukça uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmesiyle ilgili eleştiriler için bkz. Reisoğlu; shf. 1576; Doğrusöz; shf. 295; Battal; shf. 415; Çakıcı, Mehmet; 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ile kamu Bankalarının Alacaklarına İlişkin Düzenlemeler, Bankacılar, Aralık 2005, Sa. 55, (shf. 76-87), shf. 83

¹⁰ Zamanaşımı süresinin geçmişe yürürlü olmasının anayasa hukuku açısından geçerliliği, bu makale kapsamında incelenmemiştir.

¹¹ Fon alacağı kavramının özel bir statüyü ifade ettiğine öğretide ilk kez Tekinalp tarafından işaret edilmiştir. Bkz. Tekinalp; shf. 301 vd.

¹² Bu konuda yukarıda (I) numaralı başlıkta yapılan açıklamalara bakınız. Kullanılan tabirler tetkik edildiğinde, tabirlerin her durumda birbiri yerine ikame edilebilir nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

¹³ Örnek kabilinden BankK. m. 141 ve m. 16'ya bakınız. Battal, Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesindeki zamanaşımı süresinin hukukun genel ilkelerine aykırı olduğunu vurgulamaktadır. Bkz. Battal, shf. 415.

si mümkün değildir. Zira alt düzenleyici işlemler, kaideten, yasanın tatbiki- ni sağlamak dışında hukuki bir güce sahip değildir (AY. m. 115, 124). Bu bakım- dan her ne kadar TMSF tarafından “*Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Alaca- klarının Takip ve Tahsiline İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik*” adı altında bir yönetmelik çıkarılmış olsa da, bu yönetmelikte tanzim edilen alacakların tamamı, yönetmeliğin isminden farklı olarak, yasada “*fon alaca- ğı*” statüsü verilen alacaklardan değildir. Nitekim yönetmeliğin amaç mad- desi fon alacağı tabirinden daha geniş bir manayı haiz olan fonun alacakla- rının (ve gelirlerinin) tahsil usulünün bu yönetmelikle tanzim edildiğini ifa- de etmektedir (TMSFTY. m. 1). Yönetmeliğin dayanağını teşkil eden (bkz. TMSFTY. m. 2) Bankacılık Kanunu’nun 122. maddesi, Fon’a kanunun uy- gulanmasına ilişkin yönetmelik çıkarma yetkisi vermekte; 132. maddesi ise, özel olarak sadece bu maddenin uygulanmasına ilişkin yönetmelik çıkarma yetkisi vermektedir. Bankacılık Kanunu’nun 132. maddesi “*fon alacakları- nın takip ve tahsiline ilişkin yetki ve usuller*” başlığını taşımakla birlikte, Ban- kacılık Kanunu’nun 110. maddesinde düzenlenen şahsi iflas davası yoluyla tahsil edilecek alacağı kapsamına almamaktadır. Buna rağmen yönetmeliğin 40. maddesinde “*şahsi sorumluluk*” adı altında şahsi iflas yoluyla tahsil edi- lecek alacak tanzim edilmektedir. Yönetmelikteki bu düzenleme Bankacılık Kanunu’nun 132. maddesine değil, 122. maddesindeki genel yetkiye dayan- maktadır. Bu nedenle her ne kadar yönetmeliğin adı “*fon alacaklarını*” tan- zim ettiği yönünde bir kanaat uyandırsa da, yönetmelik bir hukuki statüyü ifa- de eden “*fon alacakları*” yanında, fonun alacaklı sıfatını taşıdığı alacakların tahsiline ilişkin esasları da içermektedir. Dolayısıyla yönetmeliğin 40. mad- desinde düzenlenen ve şahsi iflas yoluyla tahsil edilen alacakların, fon alacağı niteliği bulunmamaktadır. Kanunda bu statü verilmeyen alacaklara, yönetme- likle böyle bir hukuki nitelik atfetmek de mümkün değildir.

Bankacılık Kanunu dışındaki şekli anlamda kanunlarla da fon alacağı ih- das edilmesi mümkün olmakla birlikte, Bankacılık Kanunu’nun 141. madde- sinde tanzim edilen zamanaşımına ilişkin düzenleme münhasıran Bankacılık Kanunu’ndan kaynaklanan fon alacakları bakımından uygulama kabiliyeti bu- lur. 141. maddede yer alan “*Bu kanundan kaynaklanan fon alacakları...*” iba- resinin lafzı, bu konuda herhangi bir tereddüte mahal vermeyecek kadar açık- tır. Fonun yetkilerinin ve görevlerinin Bankacılık Kanunu’ndan doğması, baş-

Fon Alacağı ve Şahsi İflas Davasında Zamanaşımı Süresi

kaca kanunlardan kaynaklanan alacakların dolaylı olarak bu kanuna ilişkin zamanaşımı süresine tabi olduğu sonucunu doğurmaz¹⁴. Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesinde tanzim edilen zamanaşımı süresi münhasıran fon alacaklarına ilişkin zamanaşımı süresi olup, fonun tahsil yetkisini haiz olduğu alacaklara ilişkin genel bir zamanaşımı süresi belirlemez. Şekli anlamda başkaca kanunlarla bir alacağa fon alacağı hukuki statüsünün verilmesi mümkün olmakla birlikte, Bankacılık Kanunu dışındaki bir kanunla tanzim edilen fon alacağı, kanunun açık hükmü karşısında zamanaşımına ilişkin hususi himaye rejiminden yararlanamaz.

2. Fon Alacağı Hukuki Statüsü Kapsamının Belirlenmesinde Kullanılan Kriterler

Fon alacağı hukuki statüsünün, şekli anlamda bir kanunla ihdas edilebilir olması ve zamanaşımına ilişkin düzenlemeden yararlanmak için bunun Bankacılık Kanunu'nda tanzim edilmesi, bu statünün iktisabı için gerekli şartlardan olmakla birlikte, kavramın kapsamını tek başına belirlemez.

Statünün iktisabı bakımından kullanılabilen iki ayrı kriter bulunmaktadır. Her iki kriter de temelde Bankacılık Kanunu düzenlemelerinin yorumlanması suretiyle ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, kanunun açıkça fon alacağı statüsü verdiği alacaklardır(şekli kriter). İkinci tür fon alacakları bakımından kanunda bu statünün bulunduğu dair açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, bu alacakların fon alacağı olduğu işin mahiyetinden kaynaklanmaktadır(maddi kriter).

a. Şekli Kriter

Şekli kriter uyarınca bir alacağın fon alacağı olarak kabulünde bir tereddüt yaşanmaz. Zira bu alacaklar, kanunun açık hükmü muvacehesinde fon alacağı statüsünü iktisap etmektedir. Fon alacağı statüsünün bu şekilde oluşumuna ilişkin olarak Bankacılık Kanunu'nun 108/IV ve 132/VIII. maddeleri örnek gösterilebilir.

Bankacılık Kanunu'nun 108. maddesi, banka kaynaklarının istisması halindeki hukuki sorumluluğu tanzim etmektedir. Anılan madde uyarınca, banka hakkında 71/I,e maddesi uyarınca faaliyet izninin kaldırılması ya da fona devir kararı verilmesi halinde, şahsi iflasa ilişkin hükümler saklı kalmak kaydı-

¹⁴ Reisoğlu; shf. 1576: Doğrusöz.; shf. 293: Krş. Battal, shf. 415

la, bu madde uyarınca banka hâkim ortakları ve yöneticilerin hukuki sorumluluğuna gidilebilir ve kullanılan kaynakların iadesi talep olunabilir. Kanununun 108/IV. maddesi ise, “*Bankanın faaliyet izninin kaldırılması halinde Fon tarafından verilecek süre içerisinde iade ve tazmin edilemeyen tutarlar Fon alacağı haline gelir...*”. Görüldüğü üzere banka kaynaklarının istismarı halinde fonun iade ve tazmin talebine esas alacaklar, fonun talebi üzerine verilen uygun sürede iade ve tazmin edilmemesi halinde¹⁵ fon alacağı statüsünü iktisap etmektedir. Hukuki statü kanununun tereddüte mahal vermeyen açık düzenlemesi uyarınca iktisap edilmektedir ve statünün iktisabı nedeniyle Bankacılık Kanunu’nun 141. maddesinde tanzim edilen fon alacaklarına ilişkin özel zamanlaşımı himayesinden yararlanabilecektir. Kanunda fon alacağı statüsünün mevcudiyetine yönelik böyle özel bir düzenleme bulunmaması halinde, zamanlaşımına ilişkin özel himaye rejiminden bu alacakların yararlanması mümkün değildir. Zira bu alacakların kökeninde banka alacağı bulunmaktadır ve banka alacakları, zamanlaşımı düzenlemesinin temelini teşkil eden 4389 sayılı Kanun’un ek 3. maddesinden çıkarılmış olan alacaklardır.

Şekli kriter uyarınca fon alacağı ihdas eden bir diğer düzenleme Bankacılık Kanunu’nun 132/VIII. maddesinde yer almaktadır. Anılan madde uyarınca “*Bu Kanununun 107 nci maddesi uyarınca bir bankanın alacaklarının devralınması halinde bu alacaklar, devir tarihi itibarıyla Fon alacağı haline gelir...*”. Bankacılık Kanunu’nun 107. maddesi, bir tedbir olarak bankanın fona devrinin sonuçlarını düzenlemektedir. 107. madde uyarınca bir bankanın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin fona devredilmesi, tek başına banka alacaklarına fon alacağı statüsü vermemektedir. Bu nedenle fonun bu alacaklara ilişkin olarak fon alacaklarına ilişkin yetkileri kullanması mümkün değildir. Fonun kendisine devredilen bankanın, ancak alacaklarını devralması halinde, bu alacaklar fon alacağı niteliği kazanmakta ve fon alacaklarına ilişkin himaye rejimi tatbik kabiliyeti bulmaktadır (BankK. m. 132/VIII). Alacak kavramının geniş yorumlanması suretiyle yönetici ve hâkim ortakların vermiş oldukları zararlara ilişkin olarak sorumluluk davalarından kaynak-

¹⁵ Banka kaynaklarının istismarına ilişkin olarak fon alacağı statüsünün iktisabı için talep ve uygun süre zorunluluğunu gerekli kılan böyle bir düzenleme, bu talepleri özel himaye rejimine tabi kılmayı hedeflemektedir. Banka kaynaklarının istismarı, her zaman sorumlu olan kimsenin kastını gerektirmemekle birlikte, kanaatimizce düzenlemenin temelinde yatan düşünce, kasten verilen zararları özel himaye rejimine tabi kılmaktır. Bu açıdan fonun ödeme talebine gerek olmaksızın bu alacakların fon alacağı niteliğinin bulunduğu yasal olarak kabul edilmesi daha isabetli olacaktır.

Fon Alacağı ve Şahsi İflas Davasında Zamanaşımı Süresi

lanacaklar, fon alacağı olmaları münasebetiyle özel zamanaşımı süresinden yararlanabileceklerdir.

Aynen 108. maddede olduğu gibi, fona devrolunan bankanın devralınan alacaklarının fon alacağı olduğuna ilişkin özel bir düzenlemenin bulunmaması halinde, bu alacakların fon alacağı olarak himaye edilmesi ve özel zamanaşımı düzenlemesinden yararlanması mümkün değildir. Zira bu alacaklar da köken itibarıyla banka alacağına dayanmaktadır.

b. Maddi Kriter

Fon alacağı statüsünün belirlenmesinde maddi kriter, yasanın bir alacağın fon alacağı niteliğini taşıdığını açıkça öngörmediği hallerde uygulama kabiliyeti bulur. Bu kriter uyarınca fon alacağı statüsünün iktisabında önem taşıyan husus, alacağın mahiyetidir. Maddi kriter, alacağın doğrudan fona ait bir haktan ya da fonun doğrudan uğramış olduğu bir ödeme ya da zarardan kaynaklanmasını, bankaya ait olan bir alacak hakkına dayanmamasını ifade eder¹⁶.

Maddi kriter kapsamında alacağın nitelendirilmesi, şekli kriterde olduğu kadar açık olmamakla birlikte, Bankacılık Kanunu'nun 132. maddesi, maddi kriter kapsamında alacakların nitelendirilmesi bakımından hareket noktası oluşturabilecek kuvvettedir. Anılan maddenin başlığı, "*Fon alacaklarının tahsil ve tahsiline ilişkin yetki ve usuller*" olup, birinci fıkrasında bazı fon alacakları zikredilmekte ve bunların tahsilinde Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı öngörülmektedir.

Mezkur alacaklar Bankacılık Kanunu'nun 108, 130 ve 135. maddesinde tanzim edilen alacaklardır. 108. maddedeki özel düzenleme uyarınca, sadece 108. maddede yer alıp da yukarıda şekli kriter kapsamında değerlendirilen alacağın fon alacağı olduğunu kabul etmek gerekmektedir¹⁷.

Bankacılık Kanunu'nun 130. maddesinde zikredilen mevduat ve katılım fonu sigortası primleri, 62 nci maddeye göre zamanaşımına uğrayan mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklar, kuruluş izni verilen bankaların kurucu-

¹⁶ Şüphesiz fonun çeşitli hukuki ilişkilerden kaynaklanan ve doğrudan kendisinin hak sahibi olduğu alacaklar söz konusu olabilir. Ancak zamanaşımı süresi bakımından bu alacakların Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesinde tanzim edilen hükme tabi olmadığı, alacağın Bankacılık Kanunu'ndan kaynaklanması gerektiği, Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesinin açık lafzının bir sonucudur.

¹⁷ Aynı yönde bkz. Tekinalp; shf. 301.

larının, faaliyete geçiş tarihinden itibaren bir yıl içerisinde, bu Kanunun 7 nci maddesinde belirtilen asgari sermayenin yüzde onu tutarında Fona yatıracakları sisteme giriş payı, 18 inci madde hükümleri çerçevesinde, Fona yatırılacak tutarlar, bu Kanun hükümlerine aykırılık dolayısıyla hükmolunacak adli para cezalarının yüzde ellisi, verilecek idari para cezalarının yüzde doksani ve fon mevcudunun gelirleri, sair gelirler ve 20 nci madde uyarınca Fona gelir kaydedilecek değerler ile 135. maddede zikredilen sigortaya tabi mevduatın eksik bildirilmesinden kaynaklanan alacaklar, fonun banka alacağına dayalı olarak değil, doğrudan kendisine kanunen tevdi edilen bir haktan neşet ettiği için maddi kriter kapsamında fon alacağı olarak nitelendirilebilecektir¹⁸.

C. Şahsi İflas Yoluyla Takip Edilen Alacakların Niteliği ve Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresi

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere, bir alacağın fon alacağı olarak nitelendirilebilmesi için, bankalar hakkında yasada öngörülen tedbirlerin uygulanması gerekli değildir. Ancak fon alacaklarının önemli bir bölümü, bankalar hakkında Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesinin uygulanması sonrasında ortaya çıkmaktadır. Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesinde sayılan hallerden birinin ya da birkaçının gerçekleşmesi durumunda, BDDK. tarafından bankanın fona devrine ya da faaliyet izninin kaldırılmasına karar verilmesi mümkündür. Bu karar özü itibarıyla banka hakkında uygulanan –en üst seviyede- bir tedbirdir. Her iki tedbirin en önemli sonucu, banka yönetim ve denetimin fona intikal etmesi ya da ettirilmesidir(BankK. m. 106/I, 107/I). Ancak bir bankanın yönetim ve denetiminin fona intikal etmesi/ettirilmesi, banka alacaklarına fon alacağı niteliği vermemektedir. Fonun tahsil yetkisi, yasal düzenlemeden kaynaklanmakta, ancak bu yasal düzenleme alacaklı sıfatını değiştirmemekte, başka deyişle banka alacağına fon alacağı niteliği kazandırmamakta, sadece banka tüzel kişiliğine (yönetimine) ait yetkileri kullanma imkânı vermektedir(BankK. m. 110/I,son).

Bu açıklamalar kapsamında yasal düzenleme tetkik edildiğinde, Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesinden kaynaklanan alacakların, kural olarak, fon alacağı olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır¹⁹. Zira bu maddede tanzim edi-

¹⁸ Aynı yönde bkz. Tekinalp; shf. 301.

¹⁹ Fon tarafından yapılan ödemeler için tahsil edilecek olan miktarın fon alacağı teşkil etmesi(BankK. m. 110/I, son), maddi kriterden kaynaklanır. Keza Bankacılık Kanunu'nun fon alacağı niteliği tanıdığı haller de hükmün istisnasıdır.

Fon Alacağı ve Şahsi İflas Davasında Zamanaşımı Süresi

len alacağın fon alacağı olduğuna ilişkin sarih bir düzenleme bulunmamaktadır. Keza BankK. m. 110/I, son hükmü, bu maddede tanzim edilen alacağın mahiyeti itibariyle –kural olarak- fon alacağı olmadığını da dolaylı olarak ifade etmektedir. Anılan madde hükmüne göre fon, alacağı tahsil etmekte ancak tahsilâtan kendi ödemelerini²⁰ mahsup ettikten sonra, bakiyeyi bankaya tevdi etmektedir. Şu halde, Bankacılık Kanunu'nun fon alacaklarına bağladığı sonuçların, bu madde kapsamındaki alacaklarda –kural olarak- uygulanma kabiliyeti yoktur. Spesifik olarak meselenin önem taşıdığı hallerden biri de zamanaşımıdır. Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesinden kaynaklanan alacaklar fon alacağı değilse, Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesinde ifade olunan “*Bu Kanundan kaynaklanan Fon alacaklarına ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımı süresi yirmi yıldır.*” hükmünün, kural olarak²¹, 110. madde kapsamındaki alacaklar bakımından tatbik kabiliyeti bulunmayacaktır. Bu gibi hallerde, Türk Ticaret Kanunu'nun sorumluluk davaları için öngördüğü zamanaşımı süresi de uygulama kabiliyeti bulmaz. Zira Bankacılık Kanunu öngörülen sorumluluk, her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun yönetim kurulu üyeleri ve müdürlerin hukuki sorumluluğuna ilişkin düzenlemeyle benzerlik arz etse de, özel bir sorumluluk halidir ve borcun sebebine göre genel hükümlerdeki BK zamanaşımı sürelerinin uygulanmasını gerektirir.

Sonuç

Bankacılık Kanunu'nda fon lehine oldukça uzun ve özel bir zamanaşımı süresine yer verilmiş olması, fonun özellikle banka hakkında tedbir uygulanması sonrasında müdahale edebileceği, bu nedenle fon alacağı niteliği taşıyın ya da taşımasın, fonun alacaklı sıfatı bulunan tüm alacaklar bakımından bu sürenin uygulanması gerektiği yönünde bir düşünceye sebebiyet verebilir. Ancak fon alacaklarının önemli bir kısmının, banka hakkında böyle bir tedbir uygulanmasını gerektirmeyen alacaklar olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesinde fon alacakları için öngörülen zamanaşımı süresine ilişkin düzenlemenin, fonun alacaklı sıfatını haiz olduğu tüm alacaklar bakımından uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Bankacılık Kanunu sistemi incelendiğinde, fon alacağı kavramının, özel bir hu-

²⁰ Fon tarafından yapılan ödemeler, maddi kriter kapsamında fon alacağıdır.

²¹ 141. maddede öngörülen zamanaşımı süresi, fonun mevduat sahiplerine yaptığı ödemeler(BankK. m. 110/I, son) ve yasanın fon alacağı statüsü verdiği diğer alacaklar bakımından tatbik kabiliyeti bulur.

kuki himaye rejimine tabi olan alacakları ifade etmek için kullanıldığı tesbit olunmaktadır. Bu himaye rejiminin en önemli parçalarından biri de zamanaşımı süresidir.

Fon alacakları mahiyeti itibariyle, kural olarak, yasanın başkaca bir kimşenin hakkına dayalı olmaksızın, doğrudan fonu hak sahibi olarak öngördüğü alacakları kapsamaktadır. Banka alacaklarının, fon alacağı niteliği taşımadığı, normun oluşumuna ilişkin tarihi gelişim süreci tetkik edildiğinde ortaya çıkmaktadır. Banka alacaklarının, fon alacağı statüsü kapsamında korunması için Bankacılık Kanunu'nun 108 ve 132. maddelerinde yer alan sarıh düzenlemeler, banka alacaklarının fon alacağı niteliği taşımadığı ve fon alacağı kavramının hukuki bir statüyü ifade ettiğinin açık göstergeleridir.

Bankacılık Kanunu'nun 110. maddesinde zikrolunan alacak bakımından, alacağın fon alacağı niteliği taşıdığına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle Bankacılık Kanunu'nda yer alan özel zamanaşımı düzenlemesinin bu alacaklar bakımından uygulanması –kural olarak- mümkün değildir. Ancak mezkur alacağın “*Fon tarafından ödenen mevduat ve katılım fonu tutarı ve fer'ileri*” mahiyeti itibariyle fon alacağı teşkil etmektedir. Bu nedenle alacağın sadece bu miktarı için Bankacılık Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen zamanaşımı süresi, bakiye kısmı içinse borcun sebebine göre genel hükümlerdeki zamanaşımı süresinin uygulanması gerekmektedir. Özel zamanaşımı süresi öngören normun tarihi, lafzi ve teleolojik yorumu ve Bankacılık Kanunu sistemi böyle bir sonucu haklı kılmaktadır.

KAYNAKÇA

Akdağ-Güney, Necla; Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010

Alıcı, Yaşar; Bankacılık Kanunu Şerhi, İstanbul 2007, shf. 1180.

Battal, Ahmet; Bankacılık Kanunu Şerhi, Ankara 2006

Çakıcı, Mehmet; 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ile kamu Bankalarının Alacaklarına İlişkin Düzenlemeler, Bankacılar, Aralık 2005, Sa. 55, (shf. 76-87), shf. 83

Doğrusöz, Hanife; Banka Yöneticilerinin ve Hakim Ortaklarının Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2010

Fon Alacağı ve Şahsi İflas Davasında Zamanaşımı Süresi

Reisoğlu, Seza; Bankacılık Kanunu Şerhi, C. I-II, Ankara 2007

Tekinalp, Ünal; Tekinalp'in Banka Hukukunun Esasları, İstanbul 2009

Turanboy, Asuman; Tasarruf Mevduatı Sigortasının Hukuki Niteliği ve Kapsamı, BATİDER, Y. 2001, C. XXI., Sa. 2, (shf. 65-80)